

ЛИСТ ОТВЕТОВ

Предмет: якутский язык

Класс: 9

Максимальное количество баллов 100

№	Сөптөөх хоруй				бааллар																											
					A1-A14 барыта 60																											
A1	<table><tr><td>тыллар</td><td>өрө</td><td>төттөрү</td><td>хардарыта</td></tr><tr><td>ыыталлар</td><td></td><td>+</td><td></td></tr><tr><td>ыалдьыппыттан</td><td></td><td></td><td>+</td></tr><tr><td>өйдөспүтүм</td><td>+</td><td></td><td></td></tr><tr><td>көрүлэппит</td><td></td><td></td><td>+</td></tr><tr><td>туойаллар</td><td></td><td>+</td><td></td></tr><tr><td>суруктар</td><td>+</td><td></td><td></td></tr></table>	тыллар	өрө	төттөрү	хардарыта	ыыталлар		+		ыалдьыппыттан			+	өйдөспүтүм	+			көрүлэппит			+	туойаллар		+		суруктар	+			3 (0,5)		
тыллар	өрө	төттөрү	хардарыта																													
ыыталлар		+																														
ыалдьыппыттан			+																													
өйдөспүтүм	+																															
көрүлэппит			+																													
туойаллар		+																														
суруктар	+																															
A2	уже – уже (номнуо), үчүөй – үчүгэй , сассын – сарсын , хайбыллар - хайгыыллар, бэккэ – бэркэ , эйиигин – эйигин , тийиэхпит – тийи иэхпит.				3,5 (0,5)																											
A3	<table><tr><td>1</td><td>qaruustA:bak:a</td></tr><tr><td>2</td><td>wret:Eren</td></tr><tr><td>3</td><td>huutan</td></tr><tr><td>4</td><td>ɔʃɔlɔrgutun</td></tr><tr><td>5</td><td>tiksere:riŋ</td></tr></table>	1	qaruust A :bak:a	2	wret: E ren	3	h uutan	4	ɔʃɔlɔrgutu n	5	tiksere:ri ŋ	5																				
1	qaruust A :bak:a																															
2	wret: E ren																															
3	h uutan																															
4	ɔʃɔlɔrgutu n																															
5	tiksere:ri ŋ																															
A4	Сөптөөх хоруй: кытыйа, бастына, Эллэй, отуу				4																											
A5	<table><tr><td>tök</td><td>тох</td></tr><tr><td>qamış</td><td>хомус</td></tr><tr><td>uzun</td><td>уһун</td></tr><tr><td>tüş</td><td>түс</td></tr><tr><td>ton</td><td>сон</td></tr><tr><td>ata</td><td>аҕа</td></tr><tr><td>baj</td><td>баай</td></tr><tr><td>elt</td><td>илт</td></tr><tr><td>irin</td><td>иринэ</td></tr></table>	tök	тох	qamış	хомус	uzun	уһун	tüş	түс	ton	сон	ata	аҕа	baj	баай	elt	илт	irin	иринэ	5 (0,5)												
tök	тох																															
qamış	хомус																															
uzun	уһун																															
tüş	түс																															
ton	сон																															
ata	аҕа																															
baj	баай																															
elt	илт																															
irin	иринэ																															

	<div>barī</div> <div>бары</div>																									
A6	Сөптөөх хоруй: албыннаабатабына, төнүргэстээх, билбэти, көһүйэ, өттүк, күннээх.	3,5 (0,5)																								
A7	(А) уолугар <уолук +а + гар Б) уолугар < уол + а + гар	2																								
A8	Б) ааспыт кэмнээх аат туохтуур	1																								
A9	Обус - көтүмэХ Игирэлэр - буоллабынаа, (сурук бэлиэтэ) Рак - саныырыН Хахай - баҕарыаН Кыыс - интЭриэһиргиир Скорпион - сэрэнээр эрэ, (сурук бэлиэтэ), сүүйүөН Чубуку - суолуН, ким ЭМЭ, биэрдэбинэ, (сурук бэлиэтэ) Күрүлгэн - доҕотторуН, үөлээннээхтэриН - (сурук бэлиэтэ) Балыктар - буоллаххынаа, (сурук бэлиэтэ)	13																								
A10	10.1. <table><tr><td>барбыппын</td><td>аат туохтуур</td></tr><tr><td>сааскы</td><td>даҕааһын</td></tr><tr><td>кэспитим</td><td>туохтуур</td></tr><tr><td>олороот</td><td>тута сыһыат туохтуур</td></tr><tr><td>улуутук</td><td>сыһыат</td></tr><tr><td>дьиибэргээн</td><td>урут сыһыат туохтуур</td></tr><tr><td>элбэх</td><td>ахсаан аат</td></tr><tr><td>өрүү</td><td>сыһыат</td></tr></table> 10.2. сэрэйэр киэп 10.3. биир биирдээбэ	барбыппын	аат туохтуур	сааскы	даҕааһын	кэспитим	туохтуур	олороот	тута сыһыат туохтуур	улуутук	сыһыат	дьиибэргээн	урут сыһыат туохтуур	элбэх	ахсаан аат	өрүү	сыһыат	6 (4 (0,5-тии)) 1 1)								
барбыппын	аат туохтуур																									
сааскы	даҕааһын																									
кэспитим	туохтуур																									
олороот	тута сыһыат туохтуур																									
улуутук	сыһыат																									
дьиибэргээн	урут сыһыат туохтуур																									
элбэх	ахсаан аат																									
өрүү	сыһыат																									
A11	Б) сонообут В) кэнээбититтэн	2																								
A12	Иһиччит обонньор иһиллии сатаата. (ББ). В. холбуу кэпсиирэ сорҕото	1																								
A13	<table><tr><td>№</td><td>Этии</td><td>салай ыы</td><td>сыст ыы</td><td>тард ыы</td><td>сөпсө һүү</td></tr><tr><td>1</td><td>Хатыннар төрдүлэригэр күөх окко олоро, сөрүүкүү түһүөн баҕарда. (ББ)</td><td></td><td></td><td>+</td><td></td></tr><tr><td>2</td><td>Атын баайаат, дьиэ күлүгэр олорор дьонно чоу тиийдэ. (ББ)</td><td></td><td>+</td><td></td><td></td></tr><tr><td>3</td><td>Ол оннугар миэхэ эһиги кыратык, сүрдээх кыратык суухарата аҕалын. (АА)</td><td>+</td><td></td><td></td><td></td></tr></table>	№	Этии	салай ыы	сыст ыы	тард ыы	сөпсө һүү	1	Хатыннар төрдүлэригэр күөх окко олоро, сөрүүкүү түһүөн баҕарда. (ББ)			+		2	Атын баайаат, дьиэ күлүгэр олорор дьонно чоу тиийдэ. (ББ)		+			3	Ол оннугар миэхэ эһиги кыратык, сүрдээх кыратык суухарата аҕалын. (АА)	+				3 (0,5-тии)
№	Этии	салай ыы	сыст ыы	тард ыы	сөпсө һүү																					
1	Хатыннар төрдүлэригэр күөх окко олоро, сөрүүкүү түһүөн баҕарда. (ББ)			+																						
2	Атын баайаат, дьиэ күлүгэр олорор дьонно чоу тиийдэ. (ББ)		+																							
3	Ол оннугар миэхэ эһиги кыратык, сүрдээх кыратык суухарата аҕалын. (АА)	+																								

	<table><tr><td>4</td><td>Кэнники аны оџонньоругар күтүрүүр сураџа иһиллэр. (ББ)</td><td></td><td></td><td></td><td>+</td></tr><tr><td>5</td><td>Мин кэрэџэ, үрдүккэ талаһабын. (ИГ)</td><td>+</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>6</td><td>Мин кынаттаах дууһалаах / Романтиктары сөбүлүүбүн. (ИГ)</td><td></td><td>+</td><td></td><td></td></tr></table>	4	Кэнники аны оџонньоругар күтүрүүр сураџа иһиллэр. (ББ)				+	5	Мин кэрэџэ, үрдүккэ талаһабын. (ИГ)	+				6	Мин кынаттаах дууһалаах / Романтиктары сөбүлүүбүн. (ИГ)		+			
4	Кэнники аны оџонньоругар күтүрүүр сураџа иһиллэр. (ББ)				+															
5	Мин кэрэџэ, үрдүккэ талаһабын. (ИГ)	+																		
6	Мин кынаттаах дууһалаах / Романтиктары сөбүлүүбүн. (ИГ)		+																	
A14	A) тэнийбэтэх Б) тэнийбит	1																		
A15	<table><tr><td>1 _____, _____</td><td>2 _____, _____</td><td>3 _____, _____</td><td>4 –</td></tr></table>	1 _____, _____	2 _____, _____	3 _____, _____	4 –	2														
1 _____, _____	2 _____, _____	3 _____, _____	4 –																	
A16	<table><tr><td>Харчытын барытын трати гыммыт.</td><td>Харчытын барытын матайдаабыт (бараабыт, бүтэрбит).</td></tr><tr><td>Конечно, эн сөпкө этэбин.</td><td>Биллэн турар, эн сөпкө этэбин.</td></tr><tr><td>Домашкабын онгоро олоробун.</td><td>Дьыэџэ үлэбин онгоро олоробун.</td></tr><tr><td>Обычно кини онно олорооччу.</td><td>Үксүн кини онно олорооччу.</td></tr><tr><td>Бэлэм тур, следующай остановаџа түһүөхпүт.</td><td>Бэлэм тур, кэлэр тохтобулга түһүөхпүт.</td></tr></table>	Харчытын барытын трати гыммыт.	Харчытын барытын матайдаабыт (бараабыт, бүтэрбит).	Конечно, эн сөпкө этэбин.	Биллэн турар, эн сөпкө этэбин.	Домашкабын онгоро олоробун.	Дьыэџэ үлэбин онгоро олоробун.	Обычно кини онно олорооччу.	Үксүн кини онно олорооччу.	Бэлэм тур, следующай остановаџа түһүөхпүт.	Бэлэм тур, кэлэр тохтобулга түһүөхпүт.	5								
Харчытын барытын трати гыммыт.	Харчытын барытын матайдаабыт (бараабыт, бүтэрбит).																			
Конечно, эн сөпкө этэбин.	Биллэн турар, эн сөпкө этэбин.																			
Домашкабын онгоро олоробун.	Дьыэџэ үлэбин онгоро олоробун.																			
Обычно кини онно олорооччу.	Үксүн кини онно олорооччу.																			
Бэлэм тур, следующай остановаџа түһүөхпүт.	Бэлэм тур, кэлэр тохтобулга түһүөхпүт.																			
B1	дьукаах – кириии тыл (эбээн), литэрэтиирэлиии тыл, төрүт олох, көнө, чопчу, соџотох суолталаах	5																		
B2	буларгытын – туохтуур, хайааһын-турук, хайааһын, төрүт олох (бул), көһөр, төрүт туһаайыы, көрүнгэ суох, кыччатыйы халыыба суох, буолар халыып, аат туохтуур, билингги кэмнээх (-ар), 2 сирэй, элбэх ахсаан, туохтуу түһүк, салаа этии кэпсиирэтэ	5																		
B3	<div><div>на</div><p>айаннатар < айан + лаа + т + ар айан – тыл олоџо, туохт., соруйар киэп, 2 сир. -т – дьаһайар туһаайыы сыһ. -ар – билингги кэм сыһ. $\frac{а}{аа}$ – уһун аһаџас дорџоон кылгас аһаџаһынан солбуллуута нл>нн – бүтэй дорџооннор өрө дьүөрэлэһиилэрэ</p><div>н</div><p>эрэннэрэр < эрэн + тэр + эр эрэн – тыл олоџо, туохт., соруйар киэп, 2 сир. -тэр – дьаһайар туһаайыы сыһ. -эр – билингги кэм сыһ.</p></div>	10																		

	<p style="text-align: center;"> $\begin{matrix} \text{ээ} & & \text{и} \\ \text{мичээрин} < \text{мичий} + \text{ээр} + \text{э} + \text{н} \end{matrix}$ </p> <p> \downarrow мичий – тыл олоѳо, туохт., сорууар киэп, 2 сир. -ээр – аат тыл үөскүүр сыһыарыыта -э – тардыы 3 сирэийин сыһыарыыта -н – туохтуу түһүк сыһыарыыта </p> <p style="text-align: center;"> $\begin{matrix} \text{ии} \\ \text{и} + \text{ээ} - \text{аһаҕас дорѳооннор уларыйыылаах силлиһиилэрэ} \end{matrix}$ </p> <p> и – киэн аһаҕас дорѳоон кыараҕас аһаҕаһынан солбуллуута э – бүтэй дорѳоон түһүүтэ \downarrow </p> <p style="text-align: center;"> $\begin{matrix} & & \text{ыы} \\ \text{ытыктыыбын} < \text{ытык} + \text{лаа} + \text{ыыр} + \text{бын} \end{matrix}$ </p> <p> \downarrow ытык – тыл олоѳо, даѳааһын аат -лаа – туохтуур үөскүүр сыһыарыыта -ыыр – билинни кэм сыһыарыыта -бын – 1 сирэй сыһыарыыта </p> <p style="text-align: center;"> $\begin{matrix} \text{ыы} \\ \text{аа} + \text{ыы} - \text{аһаҕас дорѳооннор уларыйыылаах силлиһиилэрэ} \end{matrix}$ </p> <p> р – бүтэй дорѳоон түһүүтэ \downarrow </p> <p style="text-align: center;"> $\begin{matrix} & & \text{и} \\ \text{имэрийиэхпин} < \text{имэрий} + \text{иэх} + (\text{и})\text{м} + (\text{и})\text{н} \end{matrix}$ </p> <p> \downarrow имэрий – тыл олоѳо, туохт., сорууар киэп, 2 сир. -иэх – кэлэр кэмнээх аат туохтуур сыһыарыыта -(и)м – тардыы 2 сирэийин сыһыарыыта -(и)н – туохтуу түһүк сыһыарыыта и – аһаҕас дорѳоон түһүүтэ \downarrow </p> <p> хм>хп – бүтэй дорѳооннор өрө дьүөрэлэһиилэрэ </p>	
В4	<p> <u>Хараанай ыаѳайаттан мас кытыйаѳа үүтү кутан чорулатта, ыаѳайа иэдэһигэр умньаммыт үүт салааһынын сөмүйэттинэн ньиккэрийэн ылан, салаан кэбистэ.</u> (сэһэн, судургу, икки састааптаах, тэнийбит, толору) </p> <p> Хараанай – анал аат ыаѳайаттан – аат тыл мас – даѳааһынтыһыт аат кытыйаѳа – аат тыл үүтү – аат тыл кутан – урут сыһыат туохтуур чорулатта – туохтуур ыаѳайа – аат тыл иэдэһигэр – аат тыл умньаммыт – аат туохтуур үүт – аат тыл </p>	10

	<p>салааһынын – аат тыл сөмүйэтинэн – аат тыл ньиккэрийэн – урут сыһыат туохтуур ылан – урут сыһыат туохтуур салаан – урут сыһыат туохтуур кэбистэ – көмө туохтуур</p>	
С	<p>1. тыл литературнай нуорматын тутуһуу, (сахалыы тыл үөрүйэбин тутуһар 10, тылы сыһа тутуу 1-2 түбэлтэтэ баар эрэри, сүрүннээн уус-уран тыллаах – 8, этии таһыма орто – 6, мөлтөх – 4, быстар мөлтөх – 0)</p> <p>2. тиэкис табыгастаахтык сааһыланыыта, а.э. тиэкис тупсаҕай тутула (санаа бэйэ-бэйэтигэр ситимнээх – 5, ол эрэри сааһыланыыта сатархай соҕус – 4, утума суох – 3, сааһыланыыта мөлтөх – 2, быстар мөлтөх – 0)</p> <p>таба суруйуу, сурук бэлиэтэ (албаһа суох – 5, 1-2 толооһо суох албаһа – 3, 4-5 албаһа – 2, 6-7 албаһа – 1, онтон үөһэ – 0)</p>	10